

УДК 615.1:001.89
JEL: I12; M12; O33
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-1-120-128>

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

©2025 ПОПОВА І. А., ГЛІЗНУЦА М. Ю.

УДК 615.1:001.89
JEL: I12; M12; O33

Попова І. А., Глізнуца М. Ю. Методика оцінки ефективності інноваційної діяльності фармацевтичного а

У статті визначено, що українські підприємства в сучасних умовах активно впроваджують інновації в різних галузях промисловості, що є свідченням високого рівня адаптивності українського бізнесу, який намагається залишатися конкурентоспроможним, впроваджуючи інноваційні рішення навіть у складний час. Доведено, що фармацевтична галузь є однією з найбільш інноваційних галузей промисловості, що обумовлено сучасними епідеміологічними викликами та необхідністю швидкої адаптації до змін. Доведено, що фармацевтика лідирує за рівнем впровадження інновацій, що підтверджується значною кількістю наукових розробок і зростанням інвестицій у науково-дослідну діяльність. Саме ці фактори сприяють зміцненню позицій галузі на світовому ринку. Наведено комплексну оцінку ефективності інновацій фармацевтичного підприємства, яка включає цілісний, ресурсний і системний підходи. Запропоновано алгоритм визначення рівня інноваційної активності фармацевтичної компанії. Доведено, що перед тим, як розробляти стратегію інноваційного розвитку фармацевтичної компанії, необхідно оцінити соціально-економічний стан у країні, а також дослідити стан фармацевтичної галузі. Визначено шість основних складових для оцінки інноваційної активності підприємства, а саме: технологічна, економічна, екологічна, маркетингова, соціальна, організаційно-управлінська. Доведено, що кожна складова включає певний перелік показників, які слід враховувати при інтегральній оцінці ефективності інноваційної діяльності фармацевтичного підприємства.

Ключові слова: фармацевтичне підприємство, інновації, ефективність, методика, показники оцінки, інноваційна діяльність.

Рис.: 6. **Бібл.:** 9.

Попова Ірина Анатоліївна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет (вул. Григорія Сковороди, 53, Харків, 61002, Україна)

E-mail: ira_popova_dik@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4784-9448>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57711808100>

Глізнуца Марина Юріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Maryna.Gliznitsa@khp.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1845-3919>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/D-7037-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57201255374>

UDC 615.1:001.89
JEL: I12; M12; O33

Popova I. A., Gliznitsa M. Yu. A Methodology for Assessing the Efficiency of Innovative Activities of a Pharmaceutical Enterprise

The article defines that Ukrainian enterprises are actively implementing innovations in various industries under current conditions, which is evidence of the high level of adaptability of Ukrainian business, striving to remain competitive by introducing innovative solutions even in challenging times. It is proved that the pharmaceutical industry is one of the most innovative sectors, driven by contemporary epidemiological challenges and the necessity for rapid adaptation to changes. It is proved that pharmacy leads in the level of innovation implementation, as evidenced by a significant number of scientific developments and an increase in investment in research activities. These very factors contribute to strengthening the industry's position in the global market. A comprehensive assessment of the efficiency of innovations in the pharmaceutical enterprise is provided, which includes targeted, resource, and system approaches. An algorithm for determining the level of innovative activity of a pharmaceutical company is proposed. It is proved that before developing a strategy for the innovative development of a pharmaceutical company, it is necessary to assess the socioeconomic situation in the country, as well as to study the state of the pharmaceutical industry. Six main components for assessing the innovation activity of an enterprise have been identified, namely: technological, economic, ecological, marketing, social, organizational and managerial. It is proved that each component includes a certain list of indicators that should be taken into account in the integral assessment of the efficiency of innovation activity of a pharmaceutical enterprise.

Keywords: pharmaceutical enterprise, innovations, efficiency, methodology, evaluation indicators, innovation activity.

Fig.: 6. **Bibl.:** 9.

Popova Iryna A. – PhD (Economics), Senior Research Fellow, Associate Professor of the Department of Social Pharmacy, National Pharmaceutical University (53 Hryhoriia Skovorody Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: ira_popova_dik@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4784-9448>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57711808100>

Gliznitsa Maryna Yu. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Business Economics and International Economic Relations, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpichova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Maryna.Gliznitsa@khp.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1845-3919>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/D-7037-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57201255374>

Фармацевтична галузь – одна з найбільш інноваційних сфер економіки, де успіх компанії безпосередньо залежить від здатності впроваджувати нові технології, розробляти унікальні препарати й ефективно адаптуватися до мінливих умов ринку. Створення інноваційних технологій та обладнання, отримання високоефективних лікарських препаратів нового покоління перебуває у фокусі пильної уваги всієї світової спільноти. Останніми роками фармація починає інтегруватися зі сферою медичних послуг. Це обумовлено тим, що розробка нових лікарських засобів для різних захворювань – це один з основних напрямів розвитку фармацевтичної галузі. Цей взаємозв'язок чітко простежувався при розробці лікарських засобів для лікування та вакцинації від COVID-19. Таким чином, головними напрямками розвитку фармацевтичних компаній є залучення інновацій у всі бізнес-процеси.

Фармацевтична індустрія є однією з найбільш витратних і високоризикових галузей, де інновації відіграють ключову роль у досягненні конкурентних переваг і задоволенні потреб пацієнтів. На розробку нового лікарського препарату можуть йти десятиліття та мільярди доларів. Проте навіть значні інвестиції не завжди гарантують успішний результат. Але важливим аспектом інноваційної діяльності є її об'єктивна оцінка. Це робить оцінку ефективності інновацій складним, але вкрай важливим завданням.

Оцінка ефективності інноваційної діяльності компаній є багатогранною темою, яку вивчали як українські, так і закордонні вчені. Вони запропонували різноманітні підходи до оцінки економічних, соціальних, технологічних та інших аспектів інноваційної діяльності. Так, Чорна М. В., Глухова С. В. дослідили інструменти оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємств торгівлі; визначили чинники впливу на інноваційну діяльність підприємства [5]. Мнушко З. М., Слободянюк М. М., Жадько С. В. вивчали економічну ефективність інноваційних процесів у фармацевтичних підприємствах; запропонували моделі оптимізації процесів розробки та впровадження інновацій [4]. Карамишев Д. В., Немченко А. С. досліджували особливості інноваційної діяльності у фармацевтичній галузі України [3]. Ілляшенко С. М. займався питаннями управління інноваціями та їхньої оцінки з урахуванням екологічних і соціальних аспектів [1]. Серед закордонних авторів слід виділити таких, як DiMasi J. A., Grabowski H. G., Hansen R. W. [8], Kyle M. [9].

Отже, питаннями оцінки ефективності інновацій у фармації займаються як українські, так і закордонні вчені та міжнародні організації. Їх дослідження

та методології сприяють кращому розумінню економічного, соціального та клінічного впливу інновацій, що є ключовим для розвитку галузі та поліпшення здоров'я населення. Але, незважаючи на значний внесок учених, потребують подальшого дослідження питання розробки методики оцінки ефективності інновацій у фармацевтичних компаніях.

Метою статті є дослідження підходів до методики оцінки ефективності інновацій фармацевтичних компаній.

У країна нині переживає складний період, коли інноваційна діяльність підприємств стикається з безпрецедентними викликами. Проте навіть за таких умов інноваційна діяльність є критично важливим елементом відновлення та довгострокового розвитку України. Складна економічна та політична ситуація, а також військовий стан створюють значні виклики для підприємств усіх галузей промисловості, не виключенням є й фармацевтична галузь, проте інновації залишаються основою для підвищення конкурентоспроможності й адаптації до нових реалій.

В Україні спостерігається суттєвий розрив між інноваційною активністю підприємств і фактичним виробництвом інноваційної продукції, що обумовлено, *по-перше*, недостатнім фінансуванням інновацій; *по-друге*, орієнтацією на короткостроковий прибуток, що обмежує довгострокові інвестиції у R&D; *по-третє*, відсутністю розвинених механізмів комерціалізації наукових розробок. У фармацевтичній галузі це особливо помітно, адже розробка нових препаратів вимагає значних ресурсів, кваліфікованого персоналу та стабільності поставок.

Військовий стан також суттєво негативно вплинув на розвиток інноваційної діяльності. Це обумовлено втратою кваліфікованого персоналу через міграцію, яка призвела до зменшення кадрового інноваційного потенціалу; скороченням вкладень іноземних інвесторів, які неохоче вкладають кошти у проекти з високим ризиком; руйнуванням інфраструктури та збоями в ланцюгах поставок, що уповільнюють впровадження нових технологій. Але, водночас, війна стимулювала деякі галузі, такі як розробка медичних матеріалів, технологій для реабілітації, інновації у військовій фармації.

Незважаючи на складні умови, викликані вторгненням Росії, Україна демонструє певні успіхи в інноваційній діяльності, що відбивається в поліпшенні позицій в міжнародних рейтингах (рис. 1).

За Global Innovation Index (Глобальний інноваційний індекс): Україна входить до топ-60 країн за рівнем інноваційної діяльності, що вказує на конкурентні переваги у високотехнологічних галу-

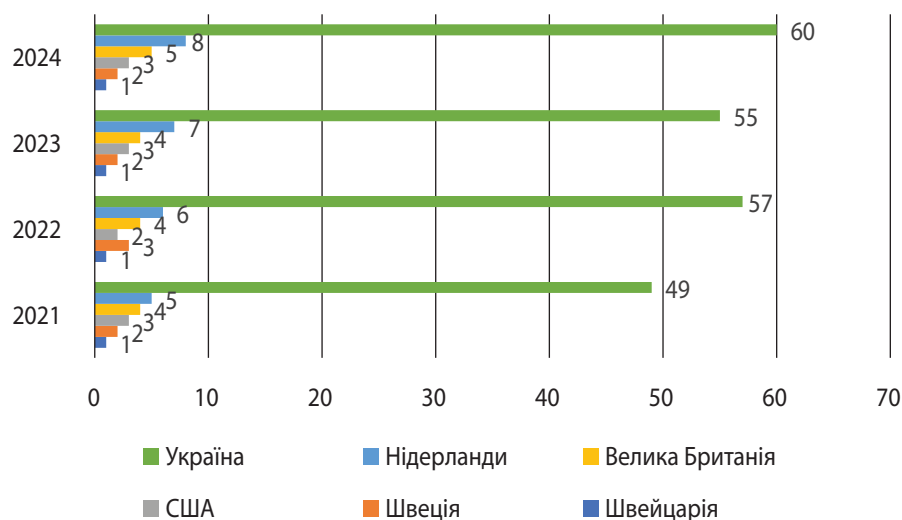

Рис. 1. Рейтинг України за Глобальним Індексом Інновацій

Джерело: сформовано за даними [2; 7].

зях. Це є свідченням високого рівня адаптивності українського бізнесу, який намагається залишатися конкурентоспроможним, упроваджуючи інноваційні рішення навіть у складний час. Слід зазначити, що у структурі Глобального інноваційного індексу відбулися зміни (рис. 2).

За показником «Результати наукових досліджень» Україна зайняла 45 місце, покращивши показник на 9 пунктів, що відбулося завдяки активності бізнесу та окремих наукових інституцій. Війна змусила підприємства швидко адаптуватися до нових умов, використовуючи інновації для оптимізації процесів і скорочення витрат. За показником «Освіта» Україна зайняла 31

місце у світовому рейтингу, що свідчить про сильний освітній потенціал країни, який залишається одним із драйверів інноваційного розвитку. Покращення на 5 позицій є результатом зусиль закладів освіти щодо цифровізації навчання та інтеграції міжнародних стандартів. Слід зауважити, що такі міста, як Київ, Харків і Львів, займають провідні позиції серед міст із розвиненим стартап-середовищем, багато з яких орієнтовані на фармацевтику, ІТ і біотехнології. Покращення позицій України в таких показниках, як «Результати наукових досліджень» і «Освіта», свідчить про високий потенціал країни навіть в умовах війни.

Стосовно розвитку інноваційної діяльності у фармацевтичній галузі, слід зазначити, що вона

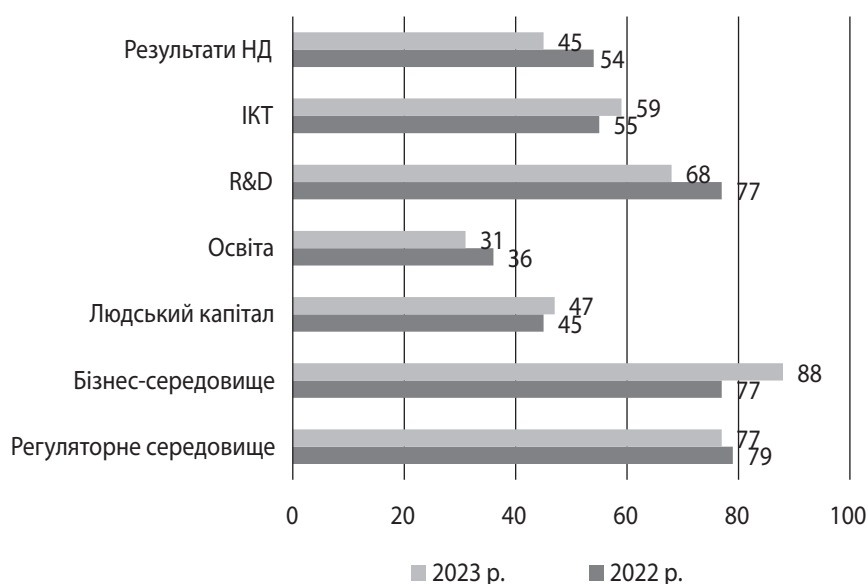

Рис. 2. Тенденції складових Глобального інноваційного індексу України

Джерело: сформовано за даними [2; 7].

є ключовим чинником конкурентоспроможності як на міжнародному, так і на внутрішньому ринку. Особливості цієї сфери визначаються її високою технологічністю, необхідністю дотримання суворих регуляторних вимог та залежністю від тривалих і дорогих процесів досліджень і розробок. В умовах сучасної епідеміологічної ситуації та воєнного стану в Україні фармацевтична галузь відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності системи охорони здоров'я.

Пандемія COVID-19 є одним із прикладів розвитку розробок у фармацевтичній галузі, саме вона значно прискорила впровадження інновацій, зокрема розробку вакцин, антивірусних препаратів і засобів діагностики. Розробка оригінальних лікарських засобів для лікування рідкісних захворювань також є важливою ознакою інноваційності фармацевтичних підприємств. Це дозволяє не лише забезпечити лікування пацієнтів зі складними діагнозами, а й зайняти унікальні ринкові ніші. Також для того, щоб залишатися конкурентоспроможними, українські фармвиробники мають відповідати міжнародним стандартам GMP (*Good Manufacturing Practice*) та активно впроваджувати інновації, орієнтуючись на вихід на ринки Європи та інших регіонів.

Щодо впровадження інновацій у фармації, слід зазначити, що розробка лікарського засобу потребує значних витрат – як фінансових, так і часових. Так, доклінічні та клінічні випробування нового препарату займають від 7

до 15 років. Основна частина фінансових ресурсів спрямовується на проведення клінічних досліджень, які доводять якість, безпеку та ефективність препарату. Впровадження інновацій вимагає залучення фахівців різних спеціальностей, включно з фармакологами, біохіміками, економістами та маркетингологами, що обумовлює значні витрати на підготовку персоналу та технічне переоснащення виробництва.

Також слід наголосити, що значна кількість фармацевтичних компаній в Україні виробляє генерики. Це пов'язано з тим, що на розробку та впровадження генеричних препаратів потрібно 3 роки, а на оригінальний препарат – понад 15 років, тобто за цей час компанія може випустити до чотирьох генериків, які не будуть поступатися оригінальним препаратам та є доступнішими до споживача.

Фармацевтична галузь в Україні демонструє високий рівень інноваційної активності, що дозволяє їй залишатися лідером серед інших секторів економіки. Аналіз динаміки витрат на інновації та частки інноваційно активних підприємств у різних галузях показує, що фармація виділяється як галузь, яка продовжує інвестувати в розробки навіть у складних економічних умовах (рис. 3, рис. 4).

У період з 2018 по 2020 рр. витрати на інноваційну діяльність у фармацевтичному виробництві зросли в 3 рази та склали 1,9 млрд. дол. США. Це пов'язано зі зростанням потреби в нових лікарських засобах, особливо на фоні пандемії COVID-19. Ін-

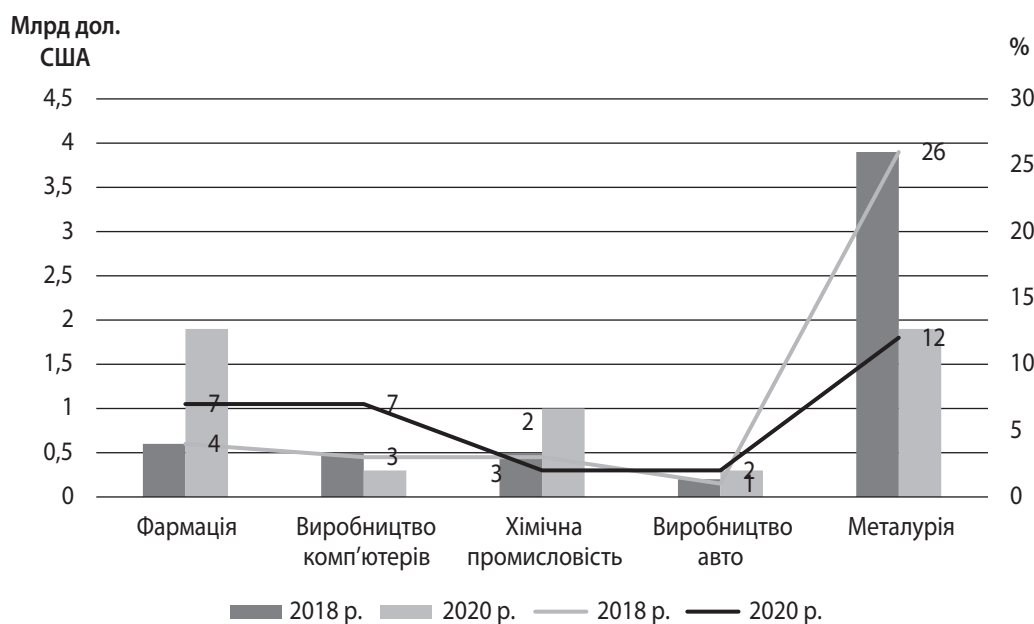

Рис. 3. Динаміка витрат на інноваційну діяльність за видами промисловості (ліва вісь – млрд дол. США, права вісь – %)

Джерело: сформовано за [6].

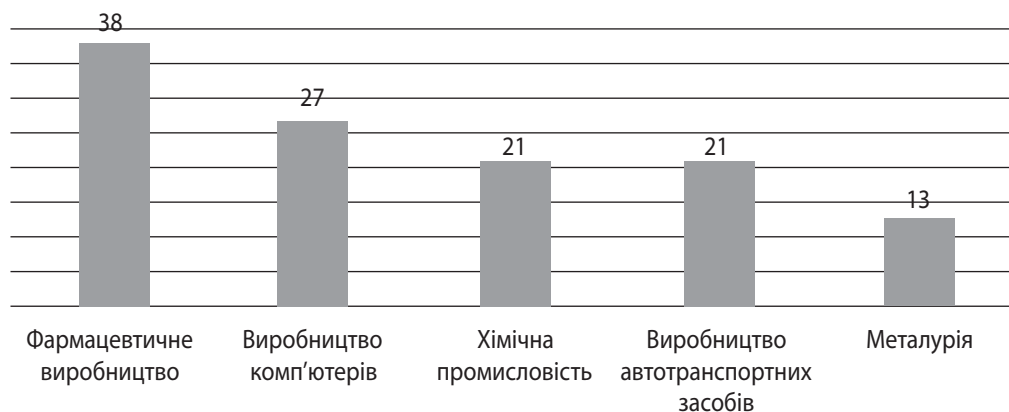

Рис. 4. Частка інноваційних підприємств за галузями промисловості у 2020 р., %

Джерело: сформовано за [6].

вестиції спрямовувалися на розробку вакцин, антивірусних препаратів, нових методів діагностики. Тільки в хімічній та фармацевтичній промисловості відбувається зростання витрат на інноваційну діяльність у структурі загальних витрат. Так, інноваційні витрати у фармацевтичній галузі в структурі витрат зросли в 4 рази – з 4% до 12%, а в хімічній промисловості – відповідно з 3% до 7%. Результати дослідження засвідчили, що в той час, як фармацевтична галузь продовжувала активно розвиватися, інші сектори економіки скорочували витрати на інновації через фінансові труднощі.

На 2020 р. частка інноваційно активних підприємств у фармацевтичній галузі становила 38%, тоді як у виробництві комп'ютерів – 27%; у хімічній промисловості – 21%. Це свідчить про високу конкурентоспроможність фармацевтичного сектора, що базується на постійному впровадженні нових технологій.

Ефективність впровадження інновацій у фармацевтичному секторі є високою, оскільки інновації забезпечують значний вплив на медичну, економічну та соціальну сфери. Проте рівень ефективності залежить від низки факторів, зокрема інвестицій, регуляторної підтримки, наукового потенціалу та загальної готовності бізнесу адаптувати нові технології.

Оцінка ефективності інновацій у фармацевтичній галузі є складним процесом, який включає аналіз економічних, соціальних, медичних і технологічних аспектів. Високий рівень регуляторних вимог, значні витрати на дослідження та розробку, а також тривалий цикл упровадження інновацій роблять це завдання особливо важливим для фармацевтичних підприємств, що потребує розробки методики оцінки ефективності інновацій.

Розробка методики оцінки ефективності інновацій у фармацевтичному підприємстві є стратегічно важливим інструментом для забезпечення його довгострокового розвитку та успіху. Така методика дозволяє об'єктивно оцінювати результати інноваційної діяльності, виявляти проблемні зони, знаходити можливості для оптимізації та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Розробка критеріїв оцінки ефективності інновацій у фармацевтичному підприємстві є одним із ключових етапів створення методики оцінювання. Це дозволяє встановити взаємозв'язок між витратами та отриманим ефектом від інноваційної діяльності, враховуючи специфіку галузі та її економічні, технологічні та соціальні аспекти. Методика розрахунку ефективності повинна базуватися на трьох основних складових (рис. 5):

- ✦ *цільовий підхід* – орієнтація на досягнення стратегічних цілей підприємства (збільшення доходів, вихід на нові ринки, поліпшення якості продукції);
- ✦ *ресурсний підхід* – оцінка ефективності використання ресурсів (фінансових, матеріальних, людських) у процесі впровадження інновацій;
- ✦ *системний підхід* – передбачає аналіз інноваційної діяльності як частини єдиної системи підприємства, враховуючи взаємодію між підрозділами та зовнішніми партнерами.

Ефективна методика оцінки інновацій у фармацевтичному секторі має бути побудована на багатофакторному аналізі, враховуючи економічні, технологічні, соціальні, екологічні та організаційні критерії. Вона дозволяє підприємствам не лише вимірювати результати своїх інноваційних проєктів, але й планувати майбутні дії для підвищення конкурентоспроможності.

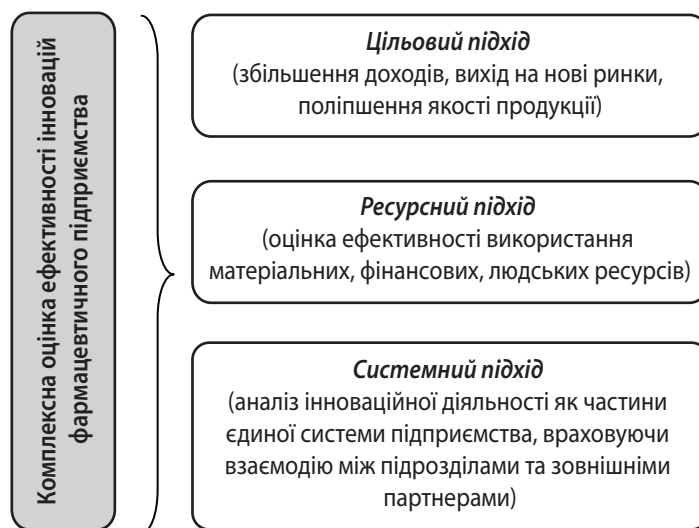

Рис. 5. Комплексна оцінка ефективності інновацій фармацевтичного підприємства

Перед формуванням системи заходів і прийняттям рішень для зростання інноваційного потенціалу й активності фармацевтичного підприємства необхідно провести комплексне оцінювання його стану. Така оцінка дає змогу визначити сильні та слабкі сторони, можливості для розвитку та загрози, що впливають на інноваційну діяльність (рис. 6).

Слід зазначити, що ефективна інноваційна активність фармацевтичної компанії значною мірою залежить від цілого комплексу факторів, які необхідно враховувати при формуванні інноваційної стратегії. Так, перед тим, як розробляти стратегію інноваційного розвитку фармацевтичного підприємства, необхідно оцінити соціально-економічний стан у країні, а саме: дослідити як рівень економічного розвитку впливає на доступність ресурсів та інвестицій для досліджень і розробок; провести аналіз поширеності окремих захворювань, який дозволить фармацевтичним компаніям орієнтувати інноваційні зусилля на створення ліків чи вакцин, які відповідають потребам населення. Наступним етапом є аналіз фармацевтичної галузі, який дозволяє визначити рівень конкуренції, наявність технологій та рівень інноваційності інших гравців ринку задля визначення власних конкурентних переваг. Тільки після оцінки соціально-економічного становища в країні та аналізу фармацевтичної галузі необхідно перейти до оцінки інноваційної активності підприємства, яка включає шість основних складових – технологічна, соціальна, економічна, екологічна, маркетингова, екологічна та організаційно-управлінська.

Оцінка ефективності інновацій фармацевтичної компанії потребує аналізу *технологічної*

складової, яка відіграє ключову роль у визначенні конкурентоспроможності та можливості впровадження інновацій. До основних показників технологічної складової слід віднести такі:

- ✦ кількість отриманих патентів за розробку лікарських засобів;
- ✦ коефіцієнт технічного забезпечення співробітників;
- ✦ коефіцієнт зростання технічного рівня;
- ✦ коефіцієнт ефективності інноваційної діяльності;
- ✦ коефіцієнт власних інновацій;
- ✦ питома вага прогресивних технологій до загальної кількості технологій;
- ✦ питома вага отриманих патентів на лікарські засоби;
- ✦ коефіцієнт власних розробок;
- ✦ кількість оновлених технологічних ліній за рік;
- ✦ витрати на технічну модернізацію (% від доходу).

Використання цих показників дозволяє комплексно оцінити технологічну складову інноваційної активності компанії. Це допомагає визначити, наскільки ефективно фармацевтична компанія використовує свої технологічні ресурси для досягнення стратегічних цілей.

Оцінка *економічної складової* ефективності інновацій допомагає визначити фінансові та економічні результати, отримані завдяки впровадженню інновацій, а також оцінити їхню рентабельність. Основні показники економічної складової:

- ✦ рівень фінансування розвитку інноваційної діяльності персоналу;

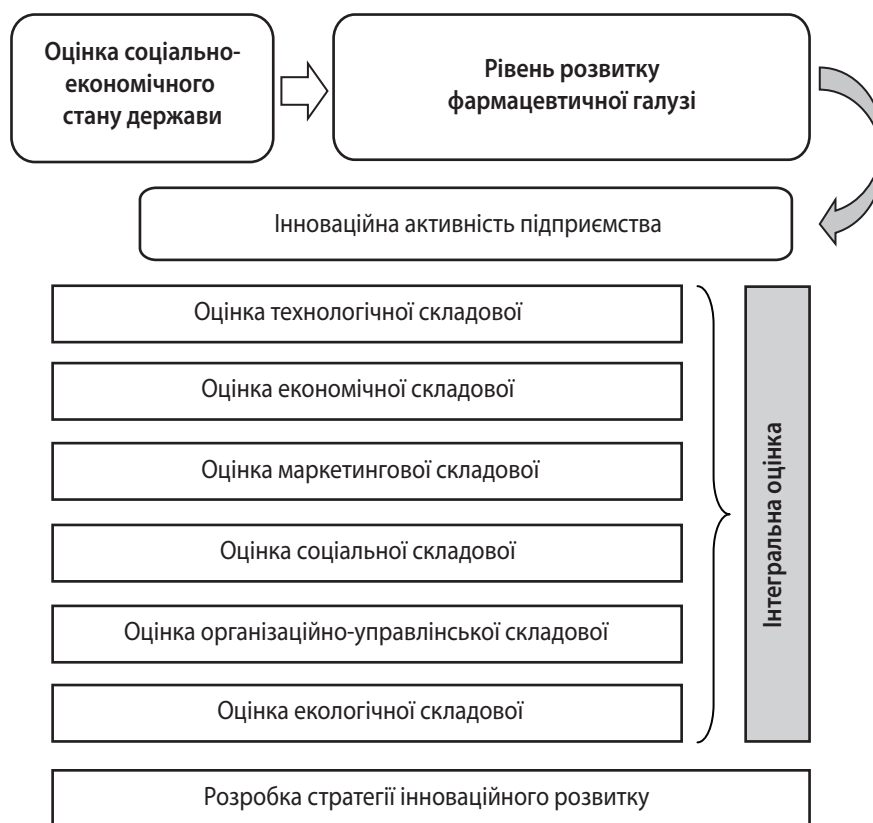

Рис. 6. Алгоритм визначення рівня інноваційної активності фармацевтичної компанії

- ✦ рентабельність інновацій;
- ✦ питома вага придбаних інновацій в загальній кількості інновацій компанії;
- ✦ рівень витрат на персонал, зайнятий інноваційною діяльністю;
- ✦ приріст прибутку в результаті реалізації науково-технічних заходів;
- ✦ частка доходу від нових продуктів у загальному доході компанії (%);
- ✦ абсолютний приріст доходу, пов'язаний із упровадженням інновацій;
- ✦ зниження собівартості продукції (%);
- ✦ частка ринку, отримана завдяки новим препаратам (%).

Економічні показники допомагають оцінити, наскільки інноваційна діяльність сприяє досягненню фінансових цілей компанії, а також її здатність конкурувати та забезпечувати стабільний розвиток.

Оцінка *маркетингової складової* ефективності інновацій дозволяє визначити, як упровадження нових препаратів впливає на рівень захворювання населення, а відповідно – на споживачів, і позиції компанії. Основні показники маркетингової складової:

- ✦ частка ринку, зайнята інноваційним препаратом (%);

- ✦ обсяг продажів інноваційного препарату порівняно з планованим;
- ✦ частка споживачів, які впізнають бренд або препарат;
- ✦ кількість конкурентів, що пропонують схожі препарати;
- ✦ частка позитивних відгуків про препарат (%).

Аналіз маркетингової складової дозволяє компанії зрозуміти, наскільки інновація є затребуваною на ринку, як вона сприймається споживачами, які маркетингові стратегії працюють найефективніше. Використання цих показників сприяє ухваленню обґрунтованих рішень щодо подальшого розвитку інноваційної продукції.

Оцінка *соціальної складової* ефективності інновацій дозволяє визначити їхній вплив на суспільство, якість життя споживачів, працівників компанії та громади загалом. Ці показники особливо важливі у фармацевтичній сфері, де інновації часто безпосередньо пов'язані з охороною здоров'я та добробутом населення. До таких показників слід віднести:

- ✦ зниження рівня захворюваності завдяки новим лікам або технологіям (%);
- ✦ збільшення тривалості та якості життя пацієнтів (оцінка за міжнародними шкалами);
- ✦ кількість нових робочих місць, створених завдяки впровадженню інновацій;

- ✦ рівень кваліфікації працівників, залучених до інноваційної діяльності;
- ✦ частка співробітників, що беруть участь у розробці нового лікарського засобу;
- ✦ коефіцієнт витрат на підвищення кваліфікації персоналу;
- ✦ частка працівників, готових до впровадження новітніх технологій.

Соціальні показники дають змогу оцінити не лише фінансові чи технологічні аспекти інновацій, а й їхній гуманітарний вплив. Вони дозволяють фармацевтичній компанії будувати позитивний імідж, зміцнювати зв'язки із суспільством і сприяти сталому розвитку.

Оцінка *організаційно-управлінської складової* ефективності інновацій дозволяє проаналізувати, наскільки компанія здатна створити та підтримувати умови для впровадження та розвитку інновацій. Ця складова охоплює управлінські процеси, структуру організації, культуру інновацій та ефективність управлінських рішень. До показників даної складової слід віднести такі:

- ✦ частка інноваційних проєктів, які впроваджені відповідно до плану (%);
- ✦ наявність спеціалізованих структур (інноваційні відділи, R&D-центри);
- ✦ частка працівників, які пройшли навчання щодо інноваційних процесів (%);
- ✦ індекс залученості персоналу;
- ✦ рівень експорту інноваційних препаратів;
- ✦ рівень новизни препарату;
- ✦ коефіцієнт реєстрації торговельних марок.

Організаційно-управлінські показники оцінки ефективності інновацій демонструють, наскільки компанія здатна адаптуватися до змін, підтримувати інновації й ефективно управляти ресурсами. Вони є ключовими для забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Оцінка *екологічної складової* ефективності інновацій дозволяє визначити, наскільки інноваційна діяльність компанії сприяє зниженню негативного впливу на навколишнє середовище, поліпшенню екологічної ситуації та сталому розвитку. Ці показники є особливо важливими для фармацевтичних компаній, оскільки їхня діяльність може впливати на екосистему через виробничі процеси, утилізацію відходів та споживання ресурсів. До показників даної складової слід віднести такі:

- ✦ скорочення обсягу викидів CO₂ (%);
- ✦ зменшення рівня забруднення водних ресурсів (мг/л);
- ✦ скорочення енерговитрат на одиницю продукції (%);
- ✦ частка перероблених матеріалів у виробничому циклі (%);

- ✦ кількість впроваджених «зелених» технологій;
- ✦ частка продукції, виготовленої з використанням екологічних методів (%).

Екологічні показники дозволяють компанії оцінити не лише фінансову ефективність інновацій, а й їхній внесок у захист навколишнього середовища. Впровадження екологічно орієнтованих інновацій є ключем до сталого розвитку, збереження ресурсів та формування позитивного іміджу компанії.

Слід зазначити, що для оцінки ефективності інновацій фармацевтичної компанії доречно використовувати *інтегральний показник*, який формується на базі комплексного показника інноваційної активності та сприйнятливості компанії до інновацій. Даний показник узагальнює результати оцінки інноваційної діяльності за кількома ключовими складовими (технологічною, економічною, соціальною, екологічною, організаційно-управлінською, маркетинговою). Він дає змогу визначити загальну ефективність інновацій та прийняти обґрунтовані управлінські рішення. Інтегральний показник розраховується на основі нормалізованих значень обраних показників із використанням вагових коефіцієнтів, що відображають значущість кожної складової. Інтегральний показник є потужним інструментом, що дозволяє поєднати кількісні та якісні аспекти інноваційної діяльності в одному числовому значенні. Завдяки своїй універсальності та зручності цей підхід стає невід'ємною частиною стратегічного управління інноваціями, сприяючи досягненню сталого розвитку та підвищенню конкурентоспроможності компаній.

ВИСНОВКИ

Оцінка ефективності інновацій у фармацевтичній галузі має свої особливості, оскільки ця сфера відзначається високим рівнем конкуренції, інтенсивною залежністю від досліджень і розробок (R&D) і суворим регулюванням. Розробка методики, яка враховує специфіку фармацевтичного бізнесу, є важливим інструментом для стратегічного планування, оптимізації ресурсів та підвищення конкурентоспроможності.

Методика оцінки ефективності інновацій у фармацевтичній компанії має враховувати багатфакторний характер інноваційної діяльності, поєднуючи кількісні та якісні показники. Комплексність, адаптивність і можливість узагальнення результатів забезпечують її практичну цінність для стратегічного управління. Фармацевтичні компанії, що застосовують такі методики, отримують конкурентні переваги, підвищують рентабельність і забезпечують сталий розвиток у динамічному середовищі. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ілляшенко С. М. Комплексне управління інноваціями на підприємстві. *Економічна теорія: еволюція парадигми та революційні гіпотези: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 27–28 березня 2015 р.). Київ : ДЕТУТ, 2015. С. 57–58.
2. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. *Міністерство економіки України*. 24.10.2024. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9b5fbc-4035-8c0fac26b853c0eb&title=InformatsiiniMaterialiShchodoStanuInnovatsiinoiDiialnosti>
3. Карамишев Д. В., Немченко А. С. Реалізація та оцінка ефективності інноваційних проєктів у системі охорони здоров'я. *Економіка та держава*. 2006. № 2. С. 86–88.
4. Мнушко З. М., Слободянюк М. М., Жадько С. В. Інновації у фармації: наука, практика, навчальний процес. *Фармацевтичний журнал*. 2005. № 6. С. 6–11.
5. Чорна М. В., Глухова С. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія. Харків : ХДУХТ, 2012. 210 с.
6. Фармацевтична галузь України 2023. URL: <https://darnytsia.ua/pharma-directory>
7. Global Innovation Index 2023. Innovation in the face of uncertainty. 16th ed. / S. Dutta, B. Lanvin, L. B. León, S. Wunsch-Vincent (eds.). URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>
8. DiMasi J. A., Grabowski H. G., Hansen R. W. Innovation in the Pharmaceutical Industry: New Estimates of R&D Costs. *Journal of Health Economics*. 2016. Vol. 47. P. 20–33. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2016.01.012>
9. Kyle M. Are Important Innovations Rewarded? Evidence from Pharmaceutical Markets. *Review of Industrial Organization*. 2018. Vol. 53. Iss. 1. P. 211–234. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11151-018-9639-7>

REFERENCES

- Chorna, M. V., and Hlukhova, S. V. *Otsinka efektyvnosti innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv* [Assessment of the Effectiveness of Innovative Activities of Enterprises]. Kharkiv: KhDUKHT, 2012.
- DiMasi, J. A., Grabowski, H. G., and Hansen, R. W. "Innovation in the Pharmaceutical Industry: New Estimates of R&D Costs". *Journal of Health Economics*, vol. 47 (2016): 20-33. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2016.01.012>
- "Farmatsevychna haluz Ukrainy 2023" [Pharmaceutical Industry of Ukraine 2023]. <https://darnytsia.ua/pharma-directory>
- "Global Innovation Index 2023. Innovation in the face of uncertainty". <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023-en-main-report-global-innovation-index-2023-16th-edition.pdf>
- "Informatsiini materialy shchodo stanu innovatsiinoi diialnosti" [Information Materials on the State of Innovation Activity]. *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. October 24, 2024. <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=69b9a9b5fbc-4035-8c0fac26b853c0eb&title=InformatsiiniMaterialiShchodoStanuInnovatsiinoiDiialnosti>
- Illiashenko, S. M. "Kompleksne upravlinnia innovatsiinykh na pidpriemstvi" [Comprehensive Innovation Management in the Enterprise]. *Ekonomichna teoriia: evoliutsiia paradyhmy ta revoliutsiini hipotezy*. Kyiv: DETUT, 2015. 57-58.
- Karamyshev, D. V., and Nemchenko, A. S. "Realizatsiia ta otsinka efektyvnosti innovatsiinykh proektiv u systemi okhorony zdorovia" [Implementation and Evaluation of the Effectiveness of Innovative Projects in the Healthcare System]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 2 (2006): 86-88.
- Kyle, M. "Are Important Innovations Rewarded? Evidence from Pharmaceutical Markets". *Review of Industrial Organization*, vol. 53, no. 1 (2018): 211-234. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11151-018-9639-7>
- Mnushko, Z. M., Slobodianiuk, M. M., and Zhadko, S. V. "Innovatsii u farmatsii: nauka, praktyka, navchalnyi protses" [Innovations in Pharmacy: Science, Practice, Educational Process]. *Farmatsevychnyi zhurnal*, no. 6 (2005): 6-11.